

Ympäristöministeriö
Luontoympäristöosasto
Ohjelmapäällikkö Antton Keto

HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Vesiensuojelu ja Saaristomerialueohjelma hallituksen esityksessä valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Luku 35.10

1. Vesiensuojelun rahoitus

Valtioneuvosto hyväksyi joulukuussa 2021 vesien ja merenhoitosuunnitelmat vuosille 2022–2027. Niiden tavoitteena on vesien ja Itämeren hyvän tilan saavuttaminen ja ylläpitäminen. Tiedossa kuitenkin on, että vaikka suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet ovat toteutuksessa vuoden 2027 loppuun mennessä, hyvää tilaa ei tulla kaikilta osin vielä saavuttamaan. Vesien- ja merenhoidon suunnitelmat toteuttavat myös Itämeren rantavaltioiden ja EU:n lokakuussa 2021 hyväksymää Itämeren toimintaohjelmaa (Baltic Sea Action Plan) ja hallituksen huhtikuussa 2021 käynnistämää Saaristomerialue-ohjelmaa.

Itämeren ja sisävesien ravinne- ja kiintoainekuormitusta on viime vuosikymmenten meren- ja vesienhoidon toimilla saatu alennettua. Kuormitushistoria ja nykykuormitus eivät kuitenkaan mahdollista hyvän tilan saavuttamista ilman lisätoimenpiteitä. Ilmastomuutoksesta aiheutuvat lisääntyvät sateet ja leudot talvet lisäävät samanaikaisesti ravinnekuormitusta vesiin, minkä seurauksena jo toteutettujen vesiensuojelutoimien vaikuttavuus heikkenee.

Vesiensuojelua rahoitetaan pääasiassa kahdelta momentilta: 35.10.23 Itämeren ja vesien suojelu (suunnittelun ja edistämisen kulutusmenot) sekä 35.10.61 Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (toimenpiteiden avustaminen ja tukeminen). Suomen elpymis- ja palautumistukivälineen varat vesiensuojeluun (RRF, pilarin 1 investointi kipsinlevitykseen ja ravinteiden kierrätykseen) sisältyvät ao. momentille.

35.10.23 Itämeren ja vesien suojelun edistäminen

• Vesiensuojelun tehostamisohjelma	3 200 000 euroa
• Itämeren ja vesien suojelun edistäminen	4 310 000 euroa
• Ympäristötehtävien palvelujen hankinta (vesi- ja meriseurannat)	4 125 000 euroa

Itämeren ja vesien suojelun edistäminen yht.	11 635 000 euroa
--	------------------

35.10.61 Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen

• Ravinteiden kierrätys	30 000 000 euroa
• Vesiensuojelun tehostamisohjelma	8 800 000 euroa
• Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toteuttaminen	1 521 000 euroa
• Peltojen kipsikäsittely (RRF pilari1)	5 000 000 euroa
• Ravinteiden kierrätys (RRF pilari1)	1 000 000 euroa

Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien tukeminen yht.	46 321 000 euroa
---	------------------

Vesiensuojelun tehostamisohjelma

Vesiensuojelun tehostamisohjelmaan esitetään rahoitusta ympäristöministeriön hallinnonalalla yhteensä 12 miljoonaa euroa.

Ohjelma 2019-2023 vahvistaa vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden toteuttamista. Toimenpiteiden toteutuksella vähennetään rehevöitymistä, haitallisten aineiden päästöjä ja hallitaan muita vesi- ja meriympäristön tilaan kohdistuvia paineita parantaen samalla vesi- ja meriluonnon monimuotoisuutta. Ohjelmassa tuetaan peltojen kipsikäsittelyä, maa- ja metsätalouden sekä kaupunkien vesienhallintaa ja vesistökunnostuksia sekä mm. selvitetään uusien menetelmien soveltuvuutta ja vaikuttavuutta. Määräraha kohdentuu alueellisesti toimijoiden hakemusten perusteella.

Saaristomeri-ohjelma

Saaristomeren alueen vesiensuojelutoimenpiteet sisältyvät Varsinais-Suomen vesienhoidon alueelliseen toimenpideohjelmaan vuosille 2022–2027. Maatalouden toimenpiteiden osuus kustannuksista on yli 90 %, ja niitä on tarkennettu kesäkuussa 2022 valmistuneessa Maatalouden vesiensuojelun tiekartassa. Tiekartan mukaan rahoitusta tarvitaan vuodesta 2024 alkaen noin 18 miljoonaa euroa vuodessa.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla Saaristomeren vesiensuojelua toteutetaan pääasiassa vesiensuojelun tehostamisohjelman sekä ravinteiden kierrätysohjelman kautta.

Saaristomeren valuma-alueella on varauduttu jatkamaan peltojen kipsinlevitystä talousarviovuoden 2023 määrärahalla. Käytettävissä on myös aikaisemmilta vuosilta säästynyttä määrärahaa, koska viljelijöiden hakemusten määrä on jäänyt tavoitellusta. Vuonna 2023 alueella tavoitellaan entistä aktiivisempaa viljelijöiden osallistumista toimenpiteisiin sekä vaikuttavia hankekokonaisuuksia maa- ja metsätalouden vesienhallintaan, vesistökunnostuksiin sekä kaupunkivesien hallintaan. Näitä kaikkia rahoitetaan vesiensuojelun tehostamisohjelmasta.

Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyvä peltojen kipsikäsittely jatkuu muilla kuin Saaristomeren valuma-alueella.

Momenttia 35.10.23 koskevat aluehallinnon rahoitusesitykset vuodelle 2023 ovat vasta saapuneet ympäristöministeriöön. Momentin määrärahaa on haettu Saaristomeren alueelle noin 500 000 euroa kattaen Varsinais-Suomen ELY-keskuksen vastuulla olevia tehtäviä maatalouden vesiensuojelun tiekartan toimeenpanoon. Sen lisäksi momentilta rahoitetaan 1,2 miljoonaa euroa maanparannusaineiden käytön edistämistä. Tavoitteena on selvittää valuma-alueella, miten kaikkien kolmen maanparannusvalmisteen yhteiskäyttö olisi mahdollista järjestää ja vaikuttaisi valuma-alueen alapuolisen vesistön kuormitukseen. Suurin rahoitus kohdennetaan kuitenkin konkreettisten toimenpiteiden toteuttamiseen momentilta 35.10.61 avustushakujen kautta rahoitettavina hankkeina ja viljelijöiden kipsitukena. Lokakuussa alkavat avustus- ja tukihaut määrittelevät Saaristomeren valuma-alueelle lopullisesti kohdentuvan rahoituksen. Säästyneet ja ensi vuodelle vesiensuojelun tehostamisohjelmassa varattu 2 miljoonaa euroa mahdollistavat tiekartassa esitetyn 8 miljoonan euron toimenpidetarpeen maanparannusaineiden käytön lisäämiseen vuonna 2023.

VELMU-ohjelma

VELMUn (Itämeren vedenalaisen meriluonnon kartoitusohjelma) inventointeja jatketaan monimuotoisuudeltaan arvokkailla alueilla. Lisätään jo kerätyn aineiston ja tiedon käyttöä mm. merialueen suunnittelussa, meriluonnon suojelussa, YVA- ja lupaprosesseissa, HELCOMin yhteistyössä sekä Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön strategian toimeenpanossa. Määrärahaa käytetään 1,3 miljoonaa euroa Metsähallituksen kartoitustyöhön sekä SYKEN kehittämistyöhön tiedon käytettävyyden parantamiseksi.

Ravinteiden kierrätysohjelma

Ravinteiden kierrätykseen esitetään määrärahaa 31 miljoonaa euroa. Summalla tuetaan erityisesti Suomen ravinne- ja energiaomavaraisuutta parantavia hankkeita, joissa kehitetään ja otetaan käyttöön

yhdyskuntien jätevesien ja sivuvirtojen hyödyntämätön ravinnepotentiaali sekä parannetaan jätevesien käsittelyn energiatehokkuutta.

Ravinteiden kierrätys edistää siirtymää kiertotalouteen ja vähentää Itämeren ja vesistöjen ravinnekuormitusta sekä kasvihuonekaasupäästöjä. Tuella edistetään kannattavan kierrätyslannoitemarkkinan syntymistä, parannetaan ravinne- ja energihuoltovarmuutta ja edistetään vihreää siirtymää. Tavoitteena on käynnistää investointeja laitostoimintaan, mutta osa hankkeista voi alkuvaiheessa vaatia yritysten ja toiminnanharjoittajan käytännön toimintaympäristön TKI-pilotointia. Maa- ja metsätalousministeriö edistää ravinteiden kierrätystä hallinnonalallaan maa-, metsä- ja kalataloudessa.